వాడా? వాడిబతుకు నన్నడగండి చెబుతాను. నేను వాణ్ణి ఇంతప్పణ్ణుంచీ ఎరుగుదు. వెనకటి జన్మలో ఏదో మహాపాతకంచేసుకోకపోతే నాకు వాడు రక్త స్పర్శగల బంధువై ఉండటం జరగదని ఎన్నోసార్లనుకున్నా.... ఈ వెధవని చిన్నతనంలో ఎన్నిసార్లెత్తుకు మోశానో తల్చుకుంటే వొళ్లు గగుర్పొడుస్తుంది....

వీడి బతుకు ప్రపంచానికివాళ తెలిసిందిగాని నాకు చిన్నప్పణ్ణుంచీ తెలుసు. ఇంతకాలం వీడు ప్రపంచాన్ని ఎట్లా "ఫూల్" చేశాడా అని నాలో నేను వితర్కిస్తా. ఇప్పటికైనా వీడి నిజస్వరూపం లోకానికర్థమవుతున్నందుకు నాకు చాలా సంతోషంగావుంది. పాతికేళ్ళ క్రితమే నాకు వీడిగుట్టు తెలుసుకదాఅని గర్విస్తున్నా కూడా!....

చెబితే నమ్మరుగాని, మావాళ్లొకప్పుడు వీణ్ణి నాకు నమూనాకింద చూపేవాళ్లు. వాడు నామాదిరిగా ఎప్పుడూ పోరుపెట్టి యాడవట్ట! పక్కలో ఉచ్చ

శిల పరిశీలన

పొయ్యట్ట! తల్లి దగ్గరలేకపోయినా గంటలకొద్దీ అల్లరిలేకుండా ఆడుకుంటాట్ట! వాడి శ్రాద్ధంట! వొసినెకొట్ట! ఆ పొగడ్తలకీ, మెప్పులకీ, వెల్లికిలాపట్టానికీ అంతుండేది కాదు.

తెలీకడుగుతా, ఇవా సత్పురుషలక్షణాలు? ఇప్పుడు మనం హిట్లరువంటి గొప్పవాణ్ణి తీసుకుంటే ఆయన చిన్నతనంలో యాడవలేదనీ, పక్కలో ఉచ్చపొయ్యలేదనీ రుజువవుతుందా? పసివాడు, పసివాడుచేసే పన్లెప్పుడైతే చెయ్యడో అప్పుడే వాణ్ణి మనం సందేహించాలి. మన పెద్దల కాపాటి తెలివితేటలుంటే మన దేశంలో మ్లేచ్ఛులీవిధంగా చెలరేగటం ఎందుకు జరుగుతుందీ?....

ఈ భ్రష్టుడు పెరిగినకొద్దీ వీడిది విషప్పుచ్చ అనే సంగతి పెద్దలకి తెలిసిరాకపోతుందా అని ఎంతో ఓర్పుతోఉన్నా. నిజం బయటపడుతోనే వచ్చింది కాని కనిపెట్టే నాధుడేడీ?

అయిదోఏట ఈ వెధవని చదవేస్తే బడికి ఎగురుకుంటూ వెళ్ళాడు. అందరూ "మస్కా" తిన్నారు: ఓహో, ఎంతబుద్ధిమంతుడన్నారు. అందరూ అనటమేమిటి? వాడి మేష్టరే అన్నాడు! ఆ యీడునే వాడు పంతుల్ని బుట్టలో వేశాడంటే వాడి తడాఖా ఎటువంటిదో ఆలోచించండి మరి.

చదువులో ఉన్నంతకాలమూ వాడు మేష్టర్లని వంచిస్తూనే వచ్చాడు. వాడి దగ్గిర పొడిచేసే తెలివితేటల్లేవనీ, రోజూ పుస్తకాలు పడచదివి మంచి మార్కులు తెచ్చుకుంటున్నాడనీ, పాపం, ఆ ఉపాధ్యాయు లెరగరు. తెలీకడుగుతాను- పుస్తకాలు పడచదివేవాడికి మార్కులు రావుటండీ? అదికూడా ఓ ప్రతిభేనా?

చదవటమంటే ఒక్క స్కూలు పుస్తకాలేనా? అడ్డమైన నవలలూ, నాటకాలూ చదివేవాడు. ఎవరే పుస్తకంగురించి మాట్లాడదామన్నా వాడికి తెలుసునాయె. ఇక అటువంటి వెధవతో పుస్తకాలు గురించి మాట్లాడి ఏం ప్రయోజనం?

వీడిచదువు తగలెయ్యా, చదువు కాదుగాని, మా కుటుంబాల్లో ఉన్న కుర్రకారంతా వీడిమూలంగా చచ్చి ఊరుకున్నాం. చదువుకున్నవాడికన్న చాకలివాడు మేలనే సామెతకూడా మరిచారు మా పెద్దలు. వాడు చూడరా, లక్షణంగా ఎట్లా క్లాసులు గడుస్తున్నాడో, ఎంతమంచి మార్కులు తెచ్చుకుంటున్నాడో అని మా వాళ్ళు ఒకటే వెల్లికిలాపట్టం!

అయిందా? వీడు హైస్కూలు పూర్తిచేసి కాలేజీ చేరాడండీ. అక్కడా ఇదేతంతు. ప్రతి సబ్జక్టులోనూ ఈ కుంకే నిధి. లెక్చరర్లంతా వీణ్ణిచూసి వెల్లికిలాపడేవాళ్ళే. దిక్కుమాలిన అసోసియేషన్లన్నిటికీ వీడే సెక్రెటరీ! ఈ మాట ఎప్పుడైతే విన్నానో అప్పుడే అనుకున్నా: వీడి గ్రహాలింకా నీచకు తిరగలేదు. ఇంకా వీడు కొంతమందిని మోసంచేసి కాని బయటపడడని!

కాని వీడి గ్రహాలు అప్పటికే దిగిరాసాగినై. ఎందుచేతంటే వాడు ఇంటరు చదువుతుండగానే కాటకం వచ్చిపడి వీడి తండ్రిని అప్పులవాళ్లు వొత్తిడి చెయ్యటం జరిగింది. ఉన్న అయిదువేలఅప్పు తీరటానికి ఏడెకరాలూ చాలుతుందా, ఇల్లుకూడా పోతుందా అనే పరిస్థితి ఏర్పడ్డది. అటువంటి క్లిష్టపరిస్థితిలో ఈ దౌర్భాగ్యుడేంచేశాడో చెబితే మీరు నమ్మరు. ఇంకో నాలుగు మాసాలలో పరీక్షలనగా చదువు చాలించుకుని ఇంటి కొచ్చేశాడు! అదేమిరా, అని నాబోటివాళ్ళడిగితే, ఈపరిస్థితుల్లో ఈచదువుకోసం కానీ ఖర్చుచేసినా వ్యర్థమే అన్నాడు. నిక్షేపంలాంటి చదువంటే వాడి

కంత తెలికయిపోయింది! బుద్ధీ కర్మానుసారిణీ అని చెడిపొయ్యేకాలాని కీలాటిబుద్ధులు పుడతాయి. తన దిక్కుమాలిన చదువుకోసం ఆస్తి కరారావుడయిన విషయంకూడా గమనించలేదు. ఆమాట మేం చెబితే పది పన్నెండేళ్ళమీద తనకిందయిన వెయ్యిరూపాయలకే ఆస్తి పోయిందా అని మహా తెలివిగా అడిగాడు; ఇద్దరాడపిల్లల పెళ్ళిళ్ళకీ అయిన ఖర్చుమాటేమిటన్నాడు. ఇవేగా తెలివితేటలూ - అపత్సమయంలో ఆడ తోబుట్టువులమీద యాడవటం!.... తెలీకడుగుతాను, వెయ్యిరూపాయలంటే ఈరోజుల్లో మాటలా? చదువులేకపోతే పీడాపాయిరి, వెయ్యిరూపాయలుంటే ఓ కాఫీహోటలో, చింతపండు దుకాణమో పెట్టుకుని కాలిమీద కాలేసుకు హాయిగా బతకొచ్చునే! ఆ మాటంటే మనమీద పడేడుస్తారు. చిల్లరదుకాణాలు పెట్టుకు బతకమంటావా? అని అడుగుతాడు. అవసరమైతే అన్నీ చెయ్యాలి మరి. అప్పుకింద వాడి ఆస్తిపాస్తులు శవరమైనమాట అబద్ధమా? చిల్లరకొట్టు పెట్టుకుని బతకమని విధిలో రాసిఉంటే తప్పుతుందా?

ఇంకా చిల్లరకొట్టే గౌరవనీయమంటాను. ఎందుకంటే- ఈనీచుడు అంతకన్నా హేయమైన పని చేసి జైలుకు పొయినాడు! కాంగ్రెసుట, దేశభక్తిట, స్వాతంత్ర్య దీక్షట, సత్యాగ్రహంట! వెళ్ళి జైల్లో కూచున్నాడు. ఆ పురుషోత్తంగారు, 'మా పిల్లను చేసుకో, నాయనా. ఇవాళపోయిన ఆస్తి మళ్ళీ రేపు రాదా? మళ్ళీ కాలేజీలో చేరి నీ యిష్టమైన చదువు చదువుకో, నేచెప్పిస్తాను' అంటే ససేమిరాఅన్నాడు. చక్కని చుక్క ఆ పురుషోత్తంగారి పిల్ల. అదీ వాడు లక్ష్యం చెయ్యలేదు. పవిత్రమైన గృహస్థాశ్రమ ధర్మం స్వీకరించాలనే చింతకూడా వాడి కక్కలగలేదు. పెద్దమనిషి మాట తీసెయ్యటం ధర్మంకాదని కూడా తోచలేదు. 'నాకింకా పదిహేడన్నా నిండలేదు, మీ పిల్లకైనా పదకొండేళ్ళేకదా, చదువు చెప్పించండి. మీరుకోరినట్టు నేనా పిల్లను చేసుకుంటా' నన్నాడు. ఆడపిల్లకి చదువు చెప్పించాలిట! ఆపిల్ల చదివి, ఈడేరి ఎందుకూ పనికిరాకుండా పోయిన తరవాత అప్పుడు చేసుకుంటాట్ట!

కాకపోయినా జైలు గీత ఉన్న వెధవకి పెళ్ళెక్కడన్నా అవుతుందా? వెళ్ళాడు జైలుకు. నలుగురూ, ఓహో, అన్నారు. ఉంటారుగా గుడ్డికుంకలు!

జైలునుంచి తిరిగొచ్చాడు. మాలమూకనీ మాదిగమూకనీ వెంటపెట్టుకు తిరిగాడు. వాళ్ళకి చదువు చెప్పించాలన్నాడు. తను చదువుకుని ఇంత వెలగబెట్టాడూ, ఇకవాళ్ళు వెలగ బెడతారు. ఏదో భయభక్తులుగా మననిచూసి అట్లా పక్కకి తప్పుకునే వాళ్ళంతా వీడిధర్మమా అంటూ కొమ్ములు తెచ్చుకున్నారు. వాళ్ళతో కలసి వీ డేమేంకూళ్లు కుడిచాడో నాకైతే తెలీదు. కాని వీడు కులభ్రష్టుడైనాడనటానికి సందేహంలేదు. వాడు కులభ్రష్టుడు కాకపోతే ఇక సంఘంలో కులభ్రష్టుడనేవాడెట్లా ఉంటాడని అడుగుతున్నా. తెలిసినవాళ్ళెవరన్నా సమాధానం చెప్పండి.

ఈ లోపుగా వీడుసోషలిస్టులతో కలిసితిరగటమూ, చదవరాని పుస్తకాలు చదవటమూ, పనివాళ్ళ సంఘాల్లోకిపోయి వాళ్ళని చెడగొట్టడమూ మొదలైనపనులు చేస్తున్నట్టు తెలిసింది. విప్లవంట, సమ్మెలట, ఒక దేవుడులేదు, దైవంలేదు. కులంలేదు, మతంలేదు,

---

కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

మానమర్యాదల్లేవు, ఉచ్చనీచాలులేవు! అంతా ఎంగిలి మంగలంచేసి పనివాళ్ళ చేత సమ్మెలుచేయించి అరాజకంతెచ్చి పెడదామని. ఏమాటకామాట చెప్పాలి. కాంగ్రెసువాళ్ళ ఉద్దేశంకూడా అరాజకంతెచ్చిపెట్టటమే అయినా, ఇంత కలిలేదు, ఇంతపాతకంలేదు. ఆ మాటంటే, 'నేను గాంధీజీ సిద్ధాంతాలు దాటి పోవటం లేదు. హరిజన సమస్యగురించి, కష్టజీవుల హక్కుల్నిగురించీ ఆయన అన్నమాటలు నువు వినిపించుకోలేదు' అన్నాడు. పైగా నన్ను సనాతనిష్టువన్నాడు!

ఈవిధంగా వీడు అయిదేళ్ళు గడిపాడు. ఈలోపల వీడికెట్లా జరుగుతూవచ్చిందీ నాకర్థంకాలేదు. ఉండటానికి ఇల్లయితే దక్కిందిగాని తిండి ఎట్లాతిన్నాడు? వాణ్ణి ఆవిషయం నాకు లెక్కచెప్పమనండి. ఆముసలి వృద్ధులంటే వాళ్ళకి అల్లుళ్ళే చెరో అయిదు పంపించేవాళ్లు; ఎట్లాగో గడిచిపోయింది. వీడిమాటేమిటి?

ఇంతలో వీడి తండ్రిమంచాన పడ్డాడు. తల్లి ఏడుకొండలవాడికి మొక్కొని ముడుపుకట్టింది. ఈ వెధవకు దైవ నిరసనగా? ఆతండ్రి కాస్తాచచ్చాడు. పాపం

ఊరికేపోతుందా ? ఈవిధంగా వీడు తండ్రిని కాస్తా తనపొట్టన పెట్టుకున్నాడు. తండ్రికోసం వల వలా ఏడ్చాడు. ఆదొంగ యేడుపుచూసి అంతా మోసపోయి నారు—నేను తప్ప !

ఈ పరిస్థితిలో ఈ వెధవ ఏంచేశాడనుకున్నారు ? కాలేజీలో చదువుతున్న ఆ పురుషోత్తంగారి అమ్మాయి పైచూపులు చూసి, భ్రమసి, పండువంటి బ్రహ్మచర్యం కాస్తా పాడుచేసి, ఆపిల్లను పెళ్ళాడాడు. ఓ పెద్దలసభలేదు, తాంబూలాలిచ్చుకోవటంలేదు. ఆపిల్ల వీడికోఉత్తరం రాసిందట, వీడువెళ్ళాట్ట. ఇద్దరూ కలిసి మాట్లాడుకున్నారట. పెళ్ళయిపోయింది. పురుషోత్తంగారిటువంటి పెళ్ళికెట్లా ఒప్పుకున్నాడో నాకర్ధంకాలా ! పిల్లేమో నమ్మకంగా రజస్వలాఅయింది, మగపిల్లలతో కలిసి చదువుతున్నది, ఉత్తరాలు రాయటంకూడా నేర్చింది ! ఆస్థితిలోవున్న మనిషితప్ప మనవాడికి పెళ్ళాట్టానికి పనికిరాలా !

ఏదో అయిపోయింది. కాని పెళ్ళాన్నికూడా వాడు బుట్టలో వేసుకుని ఊరుకున్నాడు. అంత చదువుకున్న మనిషీ వీడి మాయకెట్లా లోబడిందో నాకర్ధంకాదు. వాణ్ణి ఒక నగ లడగదు, బట్టలడగదు, పూలన్నా అడగదు. ప్రతిదానికీ వాడు డీ అనకముందే డీ అంటుంది. సాటి ఆడవాళ్ళతో తన కష్టసుఖాలు చెప్పుకోవటము లేదు, పాడూలేదు. గొప్పగా నలుగురూ చెప్పుకోగలందులకని అత్తగార్ని నెత్తినపెట్టుకుంటుంది. ఆరునెల్లు సావాసం చేస్తే వారువీరవుతారన్నట్టు అదికూడా వాడంతదయి కూర్చుంది. నే ఒక్కటే సూత్రం చెబుతున్నా. పెళ్ళామన్న మనిషి కాపరానికొచ్చిన ఏ నెల రోజులపాటో మొగుడికేసి కళ్ళల్లో ప్రాణాలు పెట్టుకు చూస్తే అది అపేక్ష అనుకోండి; అదే సంవత్సరాల పాటు జరిగితే శుద్ధమోసం అనుకోండి. తనూ తన భార్యనీ చూసి, మావంటివాళ్ళం, మమ్మల్ని చూసిమూతి ముడుచుకుని మొహం చిట్లించే భార్యలను వొదిలేస్తామని వాడేమన్నా అనుకుంటున్నాడేమో అది శుద్ధపొరపాటు - అని నేను గట్టిగానొక్కి వక్కాణించగలను.

తీరా యుద్ధంవచ్చేటప్పటికి వీడి అసలురంగు బయటపడింది. వీడో చెంప యుద్ధాన్ని సమర్థిస్తూ యుద్ధ ప్రయత్నంచేసి బాగుపడ్డవాళ్ళని తిట్టాడు. దోపిడిగాళ్ళన్నాడు, దొంగవ్యాపారులన్నాడు. వాళ్ల బాగుపడ్డారని వీడికి కడుపుమంట ! తనుపోం ఆ అలగామూకతో చేరి వెధవచాకిరీ అంతా చెయ్యకపోతే తనూ ఏదో అవకాశంచూసి ఇంత వెనకేసుకోరాదూ ? ఎవడొద్దన్నాడూ ? పోనీ ఆ కాంగ్రెసుతోనన్నా చేరి జైలుకుపోయినాడా ? అదీలేదూ ? జైలు తప్పించుకోటాని కొక మంచిమార్గం కనిపించింది; రష్యా భక్తుల్లో చేరిపోయి యుద్ధప్రయత్నం భంగం చెయ్యటం కూడదన్నాడు. కాంగ్రెసును ఎదిరించి కాంగ్రెసు తీర్మానం తప్పన్నాడు. కాంగ్రెసు విరోధి అంటే చంపేస్తారని తనుకూడా కాంగ్రెసు నియమానుసారమే, కాంగ్రెసుకోసమే పనిచేస్తున్నాడు. ఒక చెంప మహా కాంగ్రెసు నాయకుల్నందర్నీ విమర్శిస్తూ కాంగ్రెసును వెనకేసుకొస్తాడు. అదేమిట్రా అంటే నాయకులుగాక వేరే కాంగ్రెసు ననుసరించే ప్రజలెవరో ఉన్నారుట. కాంగ్రెసే బలవత్తరమైన సంస్థట మళ్ళీ ! వీడివంటివాళ్ళని సంఘం ఇప్పుడిప్పుడర్థంచేసుకుంటున్నందుకు నాకు చాలా సంతోషంగాఉంది. వీడితాలూకు నిజం తెలుసుకోవటానికి ఒకటే మార్గం: వీడు ఉచితమైన మాటలు మాట్లాడినప్పుడల్లా అది పిరికితనంకొద్దీ ఆడే దగా మాటలనుకోండి; అనుచితాలు మాట్లాడినప్పుడల్లా అది కొవ్వెక్కి పొగరుకొద్దీ చేసే పేలాపన అనుకోండి - వీడిశీలం ఇట్టే అర్థమైపోతుంది.